

Julia Kristeva Psikanalist, yazar, filozof, göstergebilim, edebiyat kuramcısı.

Paris VII Diderot Üniversitesi emekli profesörü. Colombia Üniversitesi başta olmak üzere ABD, Kanada ve Avrupa'nın birçok üniversitesinde ders vermeye devam etmektedir.

Yayımlanmış başlıca çalışmaları: Σημειωτική *Recherches pour une sémanalyse* (Göstergebilim, Bir Semanaliz İçin Araştırmalar); *La révolution du langage poétique. L'avant-garde à la fin du XIX. siècle, Lautréamont et Mallarmé* (Şiirsel Dil Devrimi. XIX. Yüzyıl Sonu Avangard, Lautréamont ve Mallarmé); *Polylogue* (Polilog); *Pouvoirs de l'horreur* (Korkunun Güçleri); *Le texte du roman. Approche sémiologique d'une structure discursive transformationnelle* (Romanın Metni. Gidimli Dönüşümsel Bir Yapıya Göstergebilimsel Yaklaşım); *Des Chinoises* (Çinli Kadınlar); *Le langage, cet inconnu* (Şu Bilinmeyen, Dil); *Au commencement était l'amour* (Başlangıçta Aşk Vardı); *Étrangers à nous-mêmes* (Kendimize Yabancı).

Türkçe'de Yayımlanmış Yapıtları: *Korkunun Güçleri, İğrençlik Üzerine Deneme*, Ayrıntı Yay. 2004, *Bizansta Cinayet*, Yapı Kredi Yay. 2005, *Ruhun Yeni Hastalıkları*, Ayrıntı Yay. 2007, *Samuraylar*, Sel Yayıncılık, 2010, *Kadın Dehası Hannah Arendt*, Pinhan Yayıncılık, 2012, *Melanie Klein Delilik yahut Acı ve Yaratıcılık Olarak Ana Katli*, Pinhan Yayıncılık, 2015, *Aşk Hikayeleri*, Bağlam Yayınları, 2016. *Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak Evlilik* (Julia Kristeva-Philippe Sollers), Yapı Kredi Yayınları, 2018, *Simone de Beauvoir Aramızda*, Sel Yayıncılık, 2018,

DÜŞ/DÜŞÜN 22

KARA GÜNEŞ

Depresyon ve Melankoli

JULIA KRISTEVA

Türkçesi: Nesrin Demiryontan

BAĞLAM

Bağlam Yayınları 326
İnceleme-Araştırma 227
Düş/Düşün Dizisi 22
ISBN 978-605-5809-19-5

Düş/Düşün Dizisi Editörü: Ayça Gürdal Küey

Özgün adı: Soleil Noir
Dépression et mélancolie

Kara Güneş
Depresyon ve Melankoli

© Editions Gallimard, Paris, 1987

© Bağlam Yayıncılık

Birinci Basım: Ekim 2009

İkinci Basım: Haziran 2020

Kitap Tasarımı: Canan Suner

Kapak resmi: Léon Spilliaert, *La Baigneuse* - Denize giren kız (1910)

Baskı: Avcı Ofset

Davutpaşa Cad. İpek İş Merkezi No: 6/13

Davutpaşa-Topkapı/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 44685

Matbaa Sertifika Numarası: 45259

BAĞLAM YAYINCILIK Hobyar Mah. Narlıbahçe Sok. No: 9/3 Cağaloğlu/İstanbul

Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27

Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com

İÇİNDEKİLER

I. Depresyona karşı bir deva: psikanaliz.....	9
II. Sözü'n yaşamı ve ölümü.....	45
III. Kadınsı depresyon biçimleri.....	87
Yamyamsı yalnızlık.....	91
Öldürmek ya da kendini öldürmek: Edimsel hata	101
Bakire bir anne.....	109
IV. Güzellik: Depresif kişinin öteki dünyası.....	117
V. Holbein'ın <i>Ölü İsa'sı</i>	127
VI. Nerval, El Desdichado.....	169
VII. Dostoyevski, İstirap yazısı ve bağışlama.....	209
VIII. Acı Hastalığı: Duras	261

*“Neden ey ruhum, bu kadar hüznölüsün?
Ve neden huzursuz edersin beni?”*

Davut’un mezmuru
XLII, 6-12.

“İnsanın büyüklüğü sefil olduğunu bilmesinden gelir.”
Pascal,
Düşünceler [Pensées].

*“Belki de yaşam boyu aradığımız şey, ve aradığımız tek şey,
ölmeden önce kendimiz olabilmek için mümkün olan
en büyük kederdir.”*
Céline,
Gecenin Sonuna Yolculuk [Voyage au bout de la nuit.]

I

**Depresyona karşı bir deva:
psikanaliz**

Melankolinin pençesindekiler için melankoli üzerine yazmak, ancak yazı melankolinin içinden çıkıyorsa anlamlı olabilir. Bazen ve sık sık da kalıcı olarak, her türlü sözün, edimin, hayatın kendisinin tadını yitirmesine yol açana dek bizi içine çeken anlatılamaz bir hüzün, bir acı girdabından söz etmeye çalışacağım size. Bu umutsuzluk, olumsuz nitelik taşıdığı kuşkusuz olmakla birlikte yine de var olan arzu ve yaratıcılığa dair bir kapasiteye sahip olduğumun varsayılmasını gerektirecek bir tiksinti değildir. Depresyonda, eğer varoluşum çöküşün eşliğindeyse, anlamsızlığı trajik değildir: Bana apaçık görünür, çarpıcı ve kaçınılmaz.

Bu kara güneşin kaynağı nerededir? Görünmez ve ağır ışınları hangi yolunu yitirmiş galaksiden gelip beni yere, yatağa, dilsizliğe, vazgeçişe çiviler?

Çoğunlukla, henüz almış olduğum bir yara, herhangi bir duygusal ya da mesleki başarısızlık, yakınlarımla ilişkilerimi etkileyen şu ya da bu acı veya yas, umutsuzluğumun kolaylıkla saptanabilir açıklamasını oluşturur. Normal insanların oluşturduğu normal kategori olarak gördüğüm kategoriden beni aniden koparan ya da sevdiğim bir varlığı aynı derin etkiyle yere vuran bir ihanet, ölümcül bir hastalık, şu ya da bu kaza ya da güçlük ya da... daha ne bileyim... Her gün üstümüze çöken talihsizliklerin listesi tükenmez. Bütün bunlar bana aniden başka bir yaşam su-

nar. Gündelik acılarla, içe akıtılan ya da dökülen gözyaşlarıyla, bazen yakıcı bazen renksiz ve boş olan paylaşılamaz bir umutsuzlukla dolu, yaşanamaz bir yaşam. Özetle, onu sürdürmek için gösterdiğim çabayla bazen kıpırdansa da her an ölüme kaymaya hazır, sınırları alınmış bir yaşam. İntikam ölümü ya da kurtuluş ölümü bundan böyle çöküşümün içsel eşiğidir; yıkımla yüzleşmek üzere kıpırdandığım anlar dışında, ağırlığı bana her an daha katlanılmaz görünen bu yaşamın imkânsız anlamıdır. Canlı bir ölümü yaşarım, kesilmiş, kanayan, cesetleşen et, yavaşlayan ya da askıya alınan ritim, acının içinde silinen ya da şişen, tükenen zaman... Ötekilerin anlamında mevcut olmayarak, naif mutluluğa yabancı, eğreti bir halde, çöküntüm sayesinde üstün, metafizik bir zihin açıklığı kazanırım. Zaman zaman, yaşamın ve ölümün sınırlarında, Varlığın anlamsızlığına tanık olmanın, bağların ve varlıkların saçmalığını açığa çıkarmanın kibirli duygusunu yaşarım.

Acım felsefemin saklı yüzüdür, dilsiz kız kardeşidir. Buna koşut olarak, “felsefe yapmak ölmeyi öğrenmektir”^{*} saptaması, –Heidegger’in *tasasında* ve “ölüm-için-varlığımızın” sergilenişinde doruğa ulaşan- melankolik bir acı ya da nefret derlemesi olmaksızın kavranamaz. Melankoliye bir eğilim olmaksızın, ruhsallık yoktur, yalnızca eyleme ya da oyuna geçiş vardır.

Bununla birlikte, çoğunlukla, depresyonumu kışkırtan olayların ağırlığı aniden üstüme çöken yıkımla orantılı değildir. Dahası, burada ve şimdi maruz kaldığım büyü bozumu, acımasız da olsa, incelendiğinde, hiçbir zaman yasını tutmayı becerememiş olduğumu fark ettiğim eski travmalarla rezonansa geçmiş görünür. Böylece bugünkü çöküşü-

* Montaigne (ç.n.)

mün öncellerini, bir zamanlar sevmiş olduğum birinin ya da bir şeyin kaybında, ölümünde ya da yasında bulabilirim. Bu vazgeçilmez varlığın yok oluşu, beni kendimin en makbul parçasından yoksun bırakmaya devam etmektedir: Yine de, acımın bana ihanet etmiş ya da beni terk etmiş olan erkek ya da kadına karşı beslediğim nefretin ya da nüfuz arzusunun ertelenmiş hali olduğunu keşfederek, bu yok oluşu bir yara ya da yoksun bırakılma olarak yaşarım. Depresyonum bana kaybetmeyi bilmediğimi gösterir: Kayıp için geçerli bir ödün bulmayı becerememiş olabilir miyim? Bundan, her kaybın, beraberinde varlığımın –ve Varlığın kendisinin-kaybını getirdiği sonucu çıkar. Çöküntü içindeki kişi radikal ve kasvetli bir ateisttir.

Melankoli: Aşk Tutkusunun Karanlık Yüzü

İki kişiyi birbirine bağlayan aşk hipnozunu yırtan o geçici zihin açıklığı anlamına gelmedikleri zaman, hüznü bir şehvet ve kederli bir sarhoşluk, çoğu zaman ideallerimizin ya da coşkularımızın kopup geldikleri sıradan zemini oluşturur. Aşklarımızı kaybetmeye yazgılı olduğumuzun bilinciyle, sevgilide, eskiden yitirilmiş sevilen bir nesnenin gölgesini seçmek bizi belki de daha çok yasa gömer. Depresyon Narkissos'un gizli yüzüdür, onu ölüme sürükleyecek olandır, ama bir serap içinde kendine hayran olduğu sırada fark etmediği yüzüdür. Depresyondan söz etmek bizi yeniden Narkissos mitinin¹ bataklık diyarına götürecektir.

Ama bu kez orada göz alıcı ve kırılğan aşk idealleştirmesini değil, tersine, tam da o vazgeçilmez ötekinin *kaybı nede-*

¹ Bkz. *Histoires d'amour* başlıklı çalışmam, Denoël, Paris, 1983, *Aşk Hikayeleri*, çev. İsmail Yergüz, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2016.